

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

№ 8, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 351.77:005.591.6(477)

*В. В. Шевчук,
здобувач кафедри менеджменту та адміністрування, ЧНУ ім. Петра Могили*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*V. V. Shevchuk,
Petro Mohyla Black Sea National University*

STATE REGULATION OF INNOVATION DEVELOPMENT OF UKRAINE'S HEALTH SYSTEM IN TERMS OF TRANSFORMATION OF CIVIL SOCIETY

У статті здійснена спроба аналізу ролі та місця громадянського суспільства у процесі інноваційного розвитку системи охорони здоров'я України. Охарактеризовано можливі подальші шляхи та моделі залучення громадськості до оновлення системи системи охорони здоров'я України.

The article deals with analyze of the role and place of civil society in the development of Ukrainian innovative healthcare system. Further possible ways and models of public involvement in updates of Ukrainian healthcare system are characterized.

В статті предпринята попытка анализа роли и места гражданского общества в процессе инновационного развития системы здравоохранения Украины. Охарактеризованы возможные дальнейшие пути и модели привлечения общественности к обновлению системы здравоохранения Украины.

Ключові слова: система охорони здоров'я, медичний сектор, інноваційний розвиток, громадський контроль.

Ключевые слова: система здравоохранения, медицинский сектор, инновационное развитие, общественный контроль.

Keywords: healthcare system, health sector, innovative development, social control.

Наразі Україна формує стратегію свого розвитку. У відповідності з нею керівництво країни ставить перед органами влади завдання, розв'язання яких потребує нових форм і механізмів стратегічного партнерства держави, бізнесу і інститутів громадянського суспільства.

У зв'язку з недостатнім фінансуванням галузі охорони здоров'я реалізація цільових програм набуває особливого значення. Таке програмно-цільове управління дає можливість зосереджувати зусилля на пріоритетних напрямках, комплексно вирішувати особливо важливі проблеми системи охорони здоров'я, беручи за основу міжгалузеву взаємодію.

Для інноваційного розвитку притаманні певні методи і інструменти. Їх вибір здійснюється з урахуванням проміжку часу від розробки і створення винаходу або наукової роботи до застосування їх на практиці (табл. 1).

Тривалість інноваційного циклу у сфері охорони здоров'я визначається технологічним рівнем виробництва, рівнем адаптації середовища до освоєння, станом інноваційних систем різного рівня: загальнодержавного, регіонального тощо.

Таблиця 1.
Етапи сучасного розвитку галузі охорони здоров'я

Етапи	Основні моменти	Виконавці
Визначення форми нововведень і їх змісту	Докладний аналіз і оцінка труднощів у сфері охорони здоров'я на рівні держави і на міжнародному рівні, визначення основної ідеї, цілей і завдань, планування НДР з їх урахуванням. Організація прикладних і теоретичних наукових-дослідних досліджень і розробок. Документування результатів цих досліджень в якості об'єкту інтелектуальної власності. Виготовлення нової продукції і розробка механізму впровадження її у виробництво.	Наукові центри і організації в тому числі НДІ
Запровадження нововведень на практиці	Моніторинг процесу підготовки медичних працівників, їх перепідготовки і підвищення кваліфікації. Інформування медичних установ щодо інновацій, їх популяризація через центри інноваційно-інвестиційного розвитку і шляхом висвітлення в засобах масової інформації.	Керівні органи в секторі охорони здоров'я, освітні заклади, провідні науково-дослідні інститути, центри з надання інформації і консультацій.
Використання інновацій	Постійний інформаційний зв'язок з виробниками медичних препаратів і обладнання. Розробка чіткого механізму співробітництва на договірній основі в організаційній та економічній сфері між авторами інновацій, виробниками медичної продукції та її постачальниками.	Товаровиробники лікарських препаратів, медичних інструментів і обладнання, наукові центри тощо; навчальні медичні заклади; центри з

	Підтримання активності постачальників і платоспроможного попиту виробників щодо інновацій.	надання інформації і консультацій.
Результат застосування інновацій	Ефективність нововведення в секторі охорони здоров'я може бути виражена співвідношенням витрат на створення і впровадження інновації до процесу лікування і прибутку, який це нововведення принесло виробникам.	Суб'єкти інноваційної діяльності.

Джерело: складено на основі: [1, с. 45 – 57, 72 – 96, 239 – 247]

Основними методами інноваційного розвитку системи охорони здоров'я є: метод регулювання державою інноваційного процесу, що передбачає реформування механізмів інноваційного розвитку у медичній сфері; метод селективного фінансування державних проєктів в даній сфері, що покращує стан інноваційного розвитку; метод розбудови медичної інфраструктури регіону; метод розширення бази ресурсів для динаміки інноваційного процесу.

Напрямами поліпшення індикаторів стану інноваційного розвитку сектору охорони здоров'я є: непрямий, що припускає використання бюджетно-фінансових та грошово-кредитних методів, вплив держави на попит і пропозицію товарів медичного призначення; міжгалузевий обмін у сфері охорони здоров'я, метою якого є створення рівноцінних умов для отримання прибутку.

На думку відомого українського дослідника Д. В. Кармишева: «Приведення вітчизняної системи охорони здоров'я у відповідність з міжнародними нормами і стандартами потребує принципово нових підходів до організації надання медичної допомоги громадянам» [2].

Ефективність і доцільність переходу від існуючої системи держпідтримки розвитку галузі охорони здоров'я, в основі якої лежить компенсація виробничих витрат за рахунок реалізації першого з нацпроєкту і комплексу цільових програм розвитку різних напрямків сфери охорони здоров'я в систему, основу якої складе створення, розвиток і вдосконалення сучасної інфраструктури, постійний аналіз інформації з ринку медичних послуг, збереження високого рівня інтересу до медичних товарів і послуг залежить від швидкості його здійснення. Різкий перехід навряд чи виявиться доцільним і ефективним. Поліпшення індикаторів стану інноваційного розвитку медичного сектору стане можливим за рахунок:

- збільшення обсягу поставок медичного обладнання і техніки у межах системи загальнодержавного лізингу, а також зниження ставок за використання лізингу для медичних закладів до 10 років;
- надання медичним установам кредитів;
- активне співробітництво з Центром з підготовки та перепідготовки співробітників медичної сфери;
- постійний моніторинг процесу запровадження інновацій на практиці.

Механізм моніторингу інноваційної активності в системі охорони здоров'я України, здатний враховувати динаміку контрольних показників на середньостроковий період, а також перерозподіл правомочностей власності є необхідним етапом удосконалення інноваційного стану галузі охорони здоров'я.

Моніторинг трактується як основа стимулювання інноваційної активності та інноваційний елемент у системі управління медичними установами, страховими компаніями та іншими учасниками ринку медичних послуг. Використання методів моніторингу інноваційного розвитку системи охорони здоров'я актуалізується тим, що сучасний стан інноваційної площини характеризується досить нестійким станом зовнішнього середовища, зростанням обсягу інформації та її важливості при прийнятті рішень різного рівня, підвищенням ролі процесу координації при підготовці, прийнятті та реалізації запланованих інноваційних проєктів.

Процес здійснення моніторингу виконує роль внутрішнього консультанта менеджерів і керівників установ охорони здоров'я при виробленні стратегії, формулюванні стратегічних цілей і завдань розвитку інноваційної діяльності. Система моніторингу покликана визначати цілі і завдання стимулювання в установах охорони здоров'я, першочергова мета якого, надавати допомогу менеджерам у досягненні поставлених цілей, що виражаються у вигляді кількісних значень рівнів рентабельності, ліквідності і прибутку тощо. З метою об'єктивної та достовірної оцінки напрямків інноваційної діяльності закладів охорони здоров'я, система моніторингу зобов'язана враховувати, структурувати і застосовувати системи фінансово-економічних показників – індикаторів (коефіцієнтів) ефективності управління та успішності інноваційної та лікувально-профілактичної діяльності закладів охорони здоров'я.

Критеріями оцінки ефективності використання інструментів і методів регулювання державою інноваційного розвитку системи охорони здоров'я можуть виступати:

- досягнення основної цілі;
- інноваційна активність;
- економічна доцільність нововведення;
- соціальний і економічний стан суспільства;
- зміни в управлінні трудовими ресурсами.

Безпосередніми критеріями оцінки доцільності рішень в цьому контексті виступають:

- часовий інтервал прийняття рішень;
- постійний аналіз ситуації в галузі, що визначає рівень необхідності прийняття таких рішень;
- аналіз ієрархії рішень за рівнем їх важливості;
- чіткість і прозорість вихідних даних;
- наявність альтернативних варіантів у процесі прийняття рішень.

Проблема реформування управління медичною галуззю, на думку української дослідниці Г. Ф. Ігнат'євої, пояснюється тим, що «...у перехідний період реформування галузі актуальною стає необхідність знаходження коштів на новітні технології при вкрай обмежених ресурсах галузі охорони здоров'я, тому проблема оцінки якості надання медичної допомоги стає пріоритетною. Існуюча система надання медичної допомоги є витратною для держави та абсолютно не задовольняє ні медичних працівників, ні пацієнтів стосовно якості та вимог практично постійної солідарної участі останніх у фінансуванні свого лікування» [3]. Критеріями ж ефективності системи охорони здоров'я, на думку фахівця, є «... доступність і якість медичної допомоги для всіх верств населення. Однією з головних проблем організації медичної допомоги в Україні є значний розрив між державними гарантіями безоплатного надання медичної допомоги населенню і фінансовими можливостями державного та місцевих бюджетів, оскільки тривалий час галузь розвивалася екстенсивним шляхом, що призвело до нарощування кількості ліжкового фонду та медичного персоналу» [3]. Підтримуючи ідею щодо необхідності кардинальних, прагматичних зрушень у сфері реформування управління галуззю охорони здоров'я України, Н. О. Артамонова стверджує: «Інноваційні процеси в медицині, з наукознавчих позицій, слід розглядати як інформаційні технології, адже кожний інноваційний акт починається з використання наукової інформації і цим же закінчується. Навіть існує визначення, що для успішного здійснення інноваційного процесу в цілому та його окремих етапів обов'язково необхідно усунути інформаційні та комунікаційні перешкоди, тобто створити оптимальний комунікаційний комфорт для зазначеного процесу» [4, с. 57].

Отже, з метою визначення ефективності використання нововведення в медичному секторі слід розпочати з аналізу рівня впливу виробничих факторів на процес запровадження інвестицій в медичну галузь, оптимізувати існуючу модель залучення інвестицій до сфери охорони здоров'я.

Разом з тим, необхідно зазначити, що важливим є залучення до роботи в галузі охорони здоров'я не лише професійних фармацевтичних і медичних асоціацій, але й громадських організацій. Такі заходи на основі принципів взаємодопомоги і самоконтролю будуть сприяти підвищенню ефективності профілактичної і реабілітаційної роботи навіть з соціально незахищеними пацієнтами. Окрім того, долучення громадськості дозволить оптимізувати систему контролю за діяльністю медичних установ.

За твердженням українського дослідника А. С. Крупника, громадський контроль є інструментом громадської оцінки виконання органами влади й іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань. Такий контроль – невід'ємна складова системи публічного управління та незамінний чинник розвитку соціуму в умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави [5, с. 150].

О. Полтараков визначає громадський контроль як систему відносин громадянського суспільства з державою. Система ґрунтується на підзвітності органів державної виконавчої влади органам державної законодавчої влади (парламентський контроль) і недержавним структурам («третьому сектору» та ЗМІ) [6]. Отже, громадський контроль сприяє утвердженню громадянського суспільства, в якому реально забезпечуються всі права та свободи людини і громадянина, а об'єктом контролю є органи влади. Ці ідеї співзвучні монографії «Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії», де не лише уточнено теоретико-методологічні підходи до аналізу взаємодії держави та громадянського суспільства, а й запропоновано концепт держави як складової громадянського суспільства [7].

Міжнародний досвід у цій царині засвідчує систему ефективності громадського контролю у сфері охорони здоров'я. Наприклад, Громадські ради охорони здоров'я у Великій Британії (Community Health Councils) є самостійними, легітимними органами, створеними для репрезентації інтересів громадськості в діяльності системи охорони здоров'я на місцевому рівні. Членів рад висувають місцеві об'єднання й організації громадян. Ради, фактично інтегровані в усі структури охорони здоров'я на конкретній адміністративній території, можуть ретельно перевіряти всі організації й напрями системи охорони здоров'я, їх члени мають право відвідувати

лікарняні палати, центри здоров'я та клініки, розмовляти з будь-якою особою у цих закладах [8, с. 27; 9, с. 32].

На думку фахівців, у питаннях здійснення громадського контролю, особливо в діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, державних і комунальних закладів охорони здоров'я, відчувається відсутність чітких правових норм, що на думку вітчизняного дослідника О. Андрійко може бути врегульовано шляхом ухвалення законів України «Про державний контроль» та «Про громадський контроль» [10, с. 112]. У Верховній Раді України, нагадаємо, було зареєстровано два різні законопроекти «Про громадський контроль» (№ 6358 від 13.07.2001 р., внесений депутатом С. Кириченком, та № 6246 від 11.10.2004 р., внесений депутатами А. Раханським і І. Шаровим). Однак жодна з цих законотворчих новацій не дістала належної підтримки депутатського корпусу.

Отже, впровадження громадського контролю в систему охорони здоров'я України сприятиме не лише протидії службовим зловживанням у цій галузі, а й становленню в країні як громадянського суспільства, так і демократичного врядування, що ґрунтується на ідеях соціального капіталу та громадянської участі.

Список джерел та літератури.

1. Князевич В. М. Охорона здоров'я України: стан, проблеми, перспективи / В. М. Князевич, В. В. Лазоришинець, І. В. Яковенко, Г. О. Слабкий, Ю. В. Вороненко, В. Ф. Москаленко, М. В. Голубчиков, Д. Д. Дячук. – К.: Вид-во «Київ», 2009. – 437 с.
2. Карамішев Д. В. Управління якістю медичної допомоги в контексті інноваційних перетворень системи охорони здоров'я / Д. В. Карамішев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/10-KARAMISCHEV.pdf>. – Назва з екрана.
3. Ігнатєва Г. Ф. Стандартизація медичної допомоги як фактор соціалізації державних управлінських послуг / Г. Ф. Ігнатєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2007-2/txts/07igfsas.htm>. – Назва з екрана.
4. Артамонова Н. О. Інформаційне забезпечення трансферу медичних технологій як сучасний комунікаційний механізм інноваційної діяльності / Н. О. Артамонова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія: наук. журн. – 2009. – № 3. – С. 56-66.
5. Крупник А. С. Зарубіжний досвід громадського контролю: уроки для України / А. С. Крупник // Ефективність державного управління: зб. наук. праць ЛРІДУ. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 14. – С. 146-154.
6. Полтораков О. Громадський контроль над «силовими» структурами в Україні: проблеми та перспективи / О. Полтораков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nisp.gov.ua/articles/109/. – Назва з екрана.
7. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія / за ред. І. О. Кресіної. – К.: Логос, 2007. – 316 с.
8. Глуховський В. В. Роль громадськості в реалізації прав громадян і пацієнтів у системі охорони здоров'я: міжнародний досвід створення системи громадської охорони здоров'я для України / В. В. Глуховський, Н. Г. Гойда // Охорона здоров'я України. – 2003. – № 4. – С. 27.
9. Глуховський В. Громадські ради у системі охорони здоров'я: досвід, позиції і можливості / В. Глуховський // Упр. закл. охорони здоров'я. – 2011. – № 11. – С. 28-39.
10. Андрійко О. Ф. Державний контроль у сфері виконавчої влади України / О. Ф. Андрійко. – К.: Вид. дім «Ін-Юре», 1999. – 238 с.

References.

1. Knyazevych, V. M. Lazoryshynets, V. V. Yakovenko, I. V. Slabkyi, H. O. Voronenko, Iu. V. Moskalenko, V. F. Holubchikov, M. V. and Diachuk, D. D. (2009), Okhorona zdorov'ia Ukrainy: stan, problemy, perspektivy [Healthcare Ukraine: state, problems and prospects], Vyd-vo «Kyiv», Kyiv, Ukraine.
2. Karamyshev, D. V. (2006), "Quality management of medical care in the context of innovative reforms of health care system", available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/10-KARAMISCHEV.pdf> (Accessed 15 Feb 2017).
3. Ihnatieva, H. F. (2007), "Standardization medical care as a factor in the socialization of state management services", available at: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2007-2/txts/07igfsas.htm> (Accessed 15 Feb 2017).
4. Artamonova, N. O. (2009), "Information support of transfer of medical technology as a modern communication mechanism of innovation activities", Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia, vol. 3, pp. 56-66.
5. Krupnyk, A. S. (2007), "Foreign experience of social control: lessons for Ukraine", Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia, vol. 14, pp. 146-154.
6. Poltorakov O. (2017), "Public control over "power" agencies in Ukraine: Problems and Prospects", available at: www.nisp.gov.ua/articles/109/ (Accessed 15 Feb 2017).
7. Kresinoi, I. O. (2007), Derzhava i hromadianske suspilstvo v Ukraini: problemy vzaiemodii [State and civil society in Ukraine: problems of interaction], Lohos, Kyiv, Ukraine.
8. Hlukhovskiy, V. V. and Hoida, N. H. (2003), "The role of the public in the implementation of the rights of citizens and patients in the healthcare system: the international experience of creating public healthcare systems to Ukraine, Okhorona zdorov'ia Ukrainy, vol.4, pp. 27.
9. Hlukhovskiy, V. (2011), "Community councils in the healthcare system: experiences, positions and opportunities", Upr. zakl. okhorony zdorov'ia, vol.11, pp. 28-39.
10. Andriiko, O. F. (1999), Derzhavnyi kontrol u sferi vykonavchoi vlady Ukrainy [State control in the sphere of the executive power of Ukraine], In-Iure, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"